

GÖZLEM ve GÖRÜŞLER**ONUR KURULLARI VE GELECEĞİ***Dr. Güner GEDİK**

(Dr. Güner Gedik'in TTB 45. Genel Kurulu'ndaki konuşma metnidir).

Hepimizin çok iyi bildiği gibi, hekimler herhangi bir meslek örgütü mensubu olmayan kişilerden farklı olarak, TC'nin genel yasaları yanında özel yasaların hükümlerine de bağlıyız. Yasalar yanında ek olarak tüzükler, yönetmelikler ve yönergeler olduğu gibi bunlardan ayrı olarak (yasalar çerçevesinde kalmak kaydıyla) TTB Genel Kurulu kararlarına uymak zorunluğumuz var. Bir yanda genel yasalar, bir yanda 1219 sayılı "Hekimlik ve dallarının uygulanmasına dair yasa" ile 6023 sayılı TTB özel yasaları. Buradaki özel yasa tanımlaması münhasıran hekimleri ilgilendirdiği için söylenmiştir. Hatta o kadar özeldir ki hekimlik yapmadığınız zaman bu yasaların yaptırımlarından kurtulmuş olursunuz. Oysa genel yasaların yaptırımlarından ancak önce kurtulunulur. Bu iki özel -ki birincisinin genel hükümleri de vardır- yasaya dayanarak hekimlik, hekimlik uygulama sanatları düzenlenmiş, örgüt organları yetki sorumlulukları belirlenmiş ve yaptırımları tanımlanmış yeterli ya da bugün için yetersiz bir takım cezalar da öngörülmüştür. Tabii bütün hukuk devletlerinde olduğu gibi sonuçta kişilerin yargıya başvurma hakları saklıdır ve son sözü yargı verir. Ama ileride bahsedeceğim gibi eğer idare (yani yönetimin belirli organları) yargı yerine geçerse de bir ara ORGAN gibi tutum benimsense olan ve olacak olan Türkiye'deki gibi olur. Bazı konularda kaos yürür gider.

Yukarıda bahsettiğim her iki yasada genel hükümler yanında özel hükümler de vardır ama çok önemli bir fark olarak hemen şunu belirteyim. 1219 sayılı yasada "Hürriyeti bağlayıcı" ceza hükmü yer alırken 6023 sayılı yasada böyle bir yaptırım yoktur. Oysa her iki yasada açıkça belirtilmiş yasaklar yer alır. Yasaklar belirtilmişken bazı yasaklara uymayanlara verilecek cezalar da yer yer belirtilmiştir. Ama daha ilginç olanı 1219 sayılı yasada "Yasaktır" diye biten yasa maddesinin ceza karşılığı bu kez 6023

sayılı yasada belirgin olarak tanımlanmamış ceza gerektiren suçlar ya da yasaklar bu kez de TTB'nin tüzüklerinde karşılık bulmuştur. Bunu bir örnekle açıklayalım:

"1219 sayılı yasanın 10. maddesi şöyle der"

"Hekimlik yapmak üzere bir yerde kayıt olan herhangi bir hekimin dükkan ve mağaza açarak, her türlü ticaret yapması yasaktır. Bir hekimin evi ayrı olmak üzere çeşitli yerlerde muayene açarak hekimlik yapması yasaktır." Yasa maddesi aynen böyledir. Peki bu yasa maddesine aykırı hareket edene verilecek ceza nedir ve bunu kim verecektir? Bu belirtilmemiştir ama genel hukuk çerçevesinde bu yasayı yürütmekle yükümlü olan Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı olduğuna göre bunlardan biri bu işi üstlenecektir. Doğal olarak da bunu mahkemeler karara bağlayacaktır. Mahkeme ne yapacak? Bu yasada müeyyidesi (yaptırımı) belirtilmediğine göre genel hükümler ve diğer yasalar çerçevesinde işi ele alacak ve kendi kurallarına göre değerlendirecektir. Yasak bir yasada yazıyor, yaptırım başka yasada değerlendiriliyor. Durum böyle iken bu kez de 1219 sayılı yasanın 25. maddesi başka açıdan olaya yaklaşıyor. Bu maddede yasak olan bir eyleme hürriyeti bağlayıcı ceza veriyor. Doğaldır ki hürriyeti kısıtlayıcı cezaların verilmesi hakkı ancak yargıçlara tanınmıştır ve bu hukukun genel prensibidir. Ama diğer taraftan yargıç hükmü gibi algılanabilecek cezalar da vardır. Örneğin para cezaları, yasaklamalar. Bu gibi yaptırımları yargıç olmadıkları halde başka organlarda verebiliyorlar. Oysa hemen hepsi de cezadır. Adı gibidir, ceza. Olaya bu açıdan bakıldığında özel yasaları olan kuruluşların kendi iç örgütlenmesindeki yaptırım uygulayıcı organlarla karşılaşıyoruz. Bu işin bizdeki adı tabip odaları onur kurullarıdır. Yargıç olmadığı halde yasanın öngördüğü şekilde ceza verebilen organ. Aslında bu hiçte küçümsenebilecek bir şey değildir. Yeterki işleyiş mekanizmaları sağlam temellere otursun, arzulanana düzeye gelmiş olsun.

* TTB Yüksek Onur Kurulu Üyesi

ve yasal erklerinin en büyük engeli idari bakımdan yasanın en sonunda gösterildiği gibi madde 66'nın özüdür. Bu madde şöyle diyor:

"Bu kanunun hükümlerini icraya sağlık ve adalet vekilleri mamurdur."

Belirlenmiş kurallar çerçevesinde ve yasanın öngördüğü işlemleri tamamlayıp, gene yasanın öngördüğü cezaların uygulanmasını gerektiren bir durum ortaya çıktığında bunun uygulanıp uygulanmayacağı Sağlık Bakanlığının tasarrufunda kalıyor. Sonuç olarak size istersem uygulamamı dayatmasını öne sürebilir veya başka bir yorumda bulunabilir. Böyle bir tutum karşısında da yasaların öngördüğü erk el değiştiriyor ve sıfırlanıyor. Bunun açık örneğini ileri de açıklayacağım. Doğrudan Sağlık Bakanlığının hatta bakanın yürüttüğü yasa, adeta vesayet doğurmuş oluyor.

TTB Yasası gibi Avukat Yasası ve Barolar Birliği Yasasını, Bakanlar Kurulu yürütür. Ticaret Borsaları Birliği Yasasını Adalet, Sanayi ve Ticaret Bakanları, Türk Eczacıları Birliği Yasasını Adliye ve Sağlık Bakanı Türk Mühendis ve Mimarları Odaları Birliği Yasasını Bakanlar Kurulu Veteriner Hekimleri Birliği Yasasını Bakanlar Kurulu yürütür. Görüldüğü gibi aynı amaçlı kurumlar bile değişik yürütme erkine tabidirler. Bazılarında tam vesayet vardır. Bu nedenledir ki bazı yasal yaptırımlar hiç olmamış gibi gözardı edilebiliyor.

Bunu açıklamak bakımından size bir örnek vereyim. İstanbul Tabip Odası bir hekim hakkında soruşturma açtırıyor ve incelemeler sonucu Oda Onur Kurulunca 6 (Altı) ay meslekten men cezası veriliyor. İtirazlar sonucu zaten itiraz olmasa bile tastik için, Yüksek Onur Kuruluna gelen dosya inceleniyor ve Yüksek Onur Kurulu da olayı tastik ediyor ve verilmiş cezayı onaylıyor. Durum Sağlık Bakanlığına bildiriliyor ama Sağlık Bakanlığı, adı geçen memurdur siz memura karışmazsınız diyor ve ceza almış hekim Bakanlıkta çalışıyor. Buyurun tam bir açmaz: TC yasaının açık hükümlerini dinlemeyen bir başka TC kurumu. Ama aynı Bakanlık hekimlerin daha dikkatli olmaları gerektiğini, hatta bazen televizyonlarda atıp tutmalarını, bu halden utanıyorum diyen Bakanları bile görebiliyoruz. Zaten en büyük derdimiz de bu çifte standartlıktır.

Onur Kurulları ve Yetkilerin Tartışılması:

Yalnız TTB'nin değil bütün meslek kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının, hemen her yerin, bakanlıkların vs. nin disiplin cezalarını karara bağlayacak onur kurulları vardır. Çünkü disiplin cezaları ayrı şeydir, yasaların öngördüğü genel cezalar ayrı şeydir. Mahkemelerin vermiş olduğu aklanma veya yaptırım cezaları dikkate alınmadan mesleki ceza verilebilir veya tersi olabilir. İşte bu nedenledir ki onur kurullarının önemini kimse gözardı edemez. Meslek ve sanatın uygulanmasındaki en disipline edici organ buralarıdır. Bizim yaşamızın 39. maddesinde de onur kurulunun verebileceği disiplin cezaları dört başlık altında toplanmıştır. Özellikle birincisi 15 günden altı aya kadar

sanat icrasından men, ikincisi de bir mıntıkada üç defa sanat icrasından meni cezası almış olanları o mıntıkada çalışmaktan menidir. Onur kurulları mahkeme değildir, içlerinde hakim yoktur ve yargı erkleri hiç yoktur. Ama vermiş oldukları disiplin cezası yargı erkininkine benziyor. Aradaki fark hakimın hürriyeti kısıtlayıcı ceza verebilmiş olmasıdır. Peki acaba sanat uygulamasının yasaklanması çalışma hürriyetini zedelemek demek değil midir? Çalışmazsın demekle çalışma hürriyetinin engellenmesi oluşmuş olmuyor mu? Arada ince bir fark vardır. Sanat icrasından men ile çalışma özgürlüğü ayrı şeylerdir. Verilmiş bu ceza ile kişi TTB yasasında tanımlanmış olan meslek sanatının icrasına engel olunmuş oluyor, aksi taktirde geçimini temin edecek başka bir işte çalışmasına engel olunamıyor. Bu nedenledir ki memur olan hekimlere verilen yasaklama, onların memuriyetlerine engel teşkil etmiyor. Ama bizim Bakanlık bunu da dinlemiyor. Suç işlediği kanıtlanmış hekimin suç işlemesine devam etmesine engel olmuyor. Neden? Yasamızın 66. maddesi nedeniyle. Vesayet ve yürütme erkinin kendine olmuş olması. Bu biraz da Türkiye'deki hakimlik oluşumundan ileri gelmektedir kanaatindeyiz. Bizde yargıçlar atamayla gelir, seçimle gelmezler. Hukuk fakültesini bitirdikten ve belirli prosedürü tamamladıktan sonra yargıç olarak atanırsınız. Doğrudan güç. Atama gücü. Yasaların verdiği güç ayrıdır. Bir tarafta atamayla ve kendi eğitimiyle gelen ve gücünü yasadan alan kurum var, diğer tarafta seçimle gelen ve kendi gücünü kullanan onur kurulları var. Bizim sistemimizde atama gücü (bu yargıda olduğu gibi pek çok kurumda da böyledir) seçim gücünden daha güçlüdür. Aslında bu sistemin gereğidir. Eğer hakimler de seçimle gelmiş olsa idiler öyle sanıyorum ki onur kurullarının verdiği disiplin cezaları daha da güçlü algılanacak ve yaptırımlarının izlenmesi o derece ciddi tutulacaktı. Onur kurulları bir tür mahkemedir ama tabii belirli sınırlarda kalma koşuluyla. Yargıda başvurma hakları saklıdır ama burada da bir güçlük çıkarılmıştır ki bu da onur kurullarının etkinliğini biraz olsun artırıyor. O da şudur. Özellikle para cezaları ve diğer ihtar gibi cezalar için üyeler pek yargı yoluna başvuruyorlar. Eziyeti ve maliyeti kendinden pahalya mal olduğu için. Hiç olmazsa bu da bir tesellidir.

Şimdiye kadar edindiğimiz deneyimler sonucu şunu gözledik. Onur kurullarında belirli kurallar henüz arzulan düzeyde olmamıştır. Gerek işleyiş mekanizmaları, gerek cezaların tanımlanmaları, gerek ceza ve suç dengeleri, gerek caydırıcılık mekanizmaları, gerek zamanın tahribi, ve daha pek çok konuda açık değildir ve daha son zamanlarda belirli yönergeler, yönetmelikler gündeme gelmiştir. Kaldı ki hukuk dilinden yoksunluk, deneyimsizlik, örgütsel işlevin sapmaları, siyasal ortamla bağıntılı olarak üyelerin davranışlarının bazı makamlardan siyasal destek bulması ve pek çok etken de onur kurullarının etkisini biraz şüpheye karşılatıyor izlenimi vermektedir ama aslında çok iyi işler yapmışlardır ve işletilen yerlerde etkinlikleri hiçte yabana atılamaz boyutlardadır. Enteresandır ki onur kurulları üyelerimiz tarafından sanki fuzuli seçilen ya da usul yerini bulsun diye adları geçen kurum olarak algılanmaktadır. Üyelere sordüğümüzda tabip odasının en akla gelen organı hangisidir, aldığımız ilk yanıt tabip odası baş-

ları üyelerimiz tarafından sanki fuzuli seçilen ya da usul yerini bulsun diye adları geçen kurum olarak algılanmaktadır. Üyelere sorduğumuzda tabip odasının en akla gelen organı hangisidir, aldığımız ilk yanıt tabip odası başkanı oluyor. Bakın dikkatinizi çekmek isterim. Sorduğumuz soru hangi organ iken aldığımız yanıt, başkan oluyor. Yani kişi, organ değil. Henüz bu durumdayız. Pek fazla da üzölmeye değmez. Çünkü TTB'nin adı yeni yeni yer ediyor toplumumuzda.

Geleceğe Yönelik Olarak Onur Kurulları

Şu anki durumumuz elimizdeki 6023 sayılı yasanın izin verebildiği kadarına yetiyor. Daha geniş yetkiler, daha çok yaptırım gücü ancak yeni bir yasa ile olabilir. Bu ayrı bir konudur. Ancak mevcut yasanın ışığında onur kurullarını daha etkin kılabilmek için yapılabilirlikler neler olabilir?

İki yıl önce çıkardığımız yargılama usulleri yönetmeliği epeyce yardımcı olmuştur ve olmaya devam ediyor.

Tıpta ve uygulamada yeni suç kavramları bulmalıyız. Bu kavramları topluma mal edip bunun hekimlik suçu olabileceği kanaatini yerleştirmeliyiz.

Yeni bir deontoloji tüzüğü'nün toplumun değişik kesimlerinin fikirlerini alarak tartışmalı ve çıkarmalıyız.

Tıpta "İnsanlık Suçları" kavramını açmalı ve geliştirmeliyiz.

Tıpta "Bilimsel Suçlar", "Sanat Suçları", toplumsal ilişkiler suçları diye yeni değerler geliştirmeli ve bunları sınıflandırmalıyız.

"Hasta Hakları" ve hekim hakları için topluma değişik yollarla sunularda bulunmalı ve zaman içinde bunları suç kavramları içine almalıyız.

Onur kurullarının kendi sekreteriyalarını kurabilmelelerinin yollarını bulmalıyız. Odalarla bağlı olarak işlemler için çok zaman kaybı olabiliyor.

Yargılama yönetmeliğinin mevcut deneyimler ışığında bazı düzeltmelerle elden geçirmeliyiz.

Özel muayenehanecilik ve polikliniklik gibi oluşumların bakanlıkla birlikte yetki, sorumluluk, denetleme, yaptırım yönetmeliğini çıkarmalıyız.

Yasayı değiştiremeyeceksek bile, yasada öngörülen para cezalarının güncelleştirilmesi olayının nasıl olabileceğinin araştırılmasına çalışmalıyız. Bütün bunları sağlayabilirsek daha etkin onur kurullarını da bulmuş oluruz.